

CIVILFÖRSVARET JUST NU

CIVILFÖRSVARETS ledning har på sistone rönt en uppmärksamhet, som inte varit enbart smickrande.

Början gjordes i höstas, då civilförsvarsstyrelsen i egenskap av huvudförfattare till broschyren »Om kriget kommer» ställdes i skottgluggen. Broschyrens omslagsbild ansågs inte särskilt lyckad. Att det sakliga innehållet obestriddigen fick ett gynnsamt mottagande glömde man snart, inte minst sedan en flygöverste hade angripit en detaljanvisning och med pressens hjälp gjort en höna av en fjäder. Vem som hade rätt i den tvisten lär väl inte bli uppdragat förrän i den stund bomberna falla. Resultatet av aktionen blev emellertid, att styrelsen kom i en nästan suspekt dager samtidigt som förtroendet för broschyren i dess helhet rubbades.

Än hårdare vindar skulle emellertid komma att blåsa över civilförsvarsledningen. I de på eftersommaren förra året framlagda anslagsäskandena för 1953/54 slutade totalsumman på drygt 152 miljoner. Av dessa återfanns sedermera knappt en tredjedel, 50 miljoner, i årets statsverksproposition. En minst sagt bister kritik avlevererades dessförinnan av granskande myndigheter och villiga pressröster instämde i klagoropen. Bland rubrikerna kunde man hitta »Civilförsvaret avbasas för ekonomiskt lättsinne», »Civilförsvarsstyrelsen fick en kraftig bakläxa» och »Inrikesminister Hedlund stoppar miljonrullning».

Naturligtvis kan civilförsvarsstyrelsen inte göra anspråk på att vara undandragen kritik. Det hör till spelets natur att en central myndighet utsätts för en hel del törnar. En omslagsbild kan diskuteras i det oändliga, en detaljanvisning likaså. Ofta rör det sig dock om mindre väsentliga ting. Vad som på sistone förekommit i anslagshänseende är däremot av vida allvarligare art. Differensen synes alltför stor mellan civilförsvarsledningens och departementschefens uppfattning i fråga om vad som i dagens läge krävs för vårt civilförsvär. Att ett fel föreligger någonstades är uppenbart. Hittills har kritiken på ett par undantag när vänts mot civilförsvarsstyrelsen. Saknar denna verkligen omdöme eller brister det på annat håll? Ett klarläggande av fakta torde vara på sin plats.

Det råder intet tvivel om att civilförsvarsstyrelsen arbetat under beträngda former. Efter krigsslutet var framtiden oviss för hela civilförsvaret. Utredning om dess vara eller icke vara pågick och den bärande entusiasmen var minimal både hos allmänhet och på högre ort. När organisationsformerna omsider fastställdes, fick civilförsvarsstyrelsen den minimiomfattning, som den sedan dess i allt väsentligt fått behålla. År från år upprepade krav på personalförstärkningar ha icke utmynnats i positiva resultat. Efter sommaren 1951 begärde styrelsen en organisationsundersökning genom statens organisationsnämnds försorg. Först senhösten 1952 kunde denna påbörjas och det är ovisst om dess resultat kan läggas till grund för äskanden ens för budgetåret 1954/55. Under tiden avvisa — som brukligt — statsmakterna alla krav på personalförstärkningar under hänvisning till pågående undersökningar.

Om den personella sidan har behandlats styvmoderligt, så har det varit föga bättre på den ekonomiska, där anslagstilldelningen gjorts beroende av dagsaktuella utrikespolitiska bedömanden. Tjeckoslovakiska krisen 1948 och det skärpta läget hösten 1950 markera sålunda tydliga anslagstoppar. Att man inom styrelsen gjort upp långsiktiga materielanskaffningsplaner har föga bekymrat statsmakterna. Ursprungligen tänkte man sig fördela engångsanskaffningen av materiel på 5 år med en årlig anskaffning om c:a 30 miljoner. Början skulle göras 1949/50 men starten försköts ett år och då beviljades endast cirka 4 miljoner. Med den takten skulle man bli klar på 40 år! Nu kom, som nämnts, höstkrisen detta år och förde med sig extraanslag, som till sin storlek i huvudsak svarade mot den planlagda anskaffningen under ett av 5-årsperiodens år. Men under de närmast följande åren sjönk materielanslaget ånyo. Botten, får man hoppas, har nåtts med årets statsverksproposition, där endast 8 miljoner av begärda 50 upptagits för materielanskaffningen. Det kan förtjäna påpekas, att de totala materielkostnaderna 1948 kalkylerades till c:a 150 miljoner. Till betydligt mer än så uppgår på grund av prishöjningar värdet av den materiel, som *ännu återstår* enligt i huvudsak samma anskaffningsprogram, trots att åtskillig utrustning har tillkommit under mellanåren. Det är icke alltid så lyckligt att skynda långsamt!

Bedömandet av civilförsvarsstyrelsens anslagskrav på 152 miljoner, fördelade på 17 olika anslagsposter, hänger framför allt på de bägge delanslagen för materielanskaffning och skyddsrum. Gör man först experimentet att helt bortse från dessa, finner man

att civilförsvarsstyrelsen begärt 26,8 miljoner under det att propositionen upptagit 20,7, varav dock 2,4 hänför sig till omräkning av vissa förslagsanslag, varför det rätta jämförelsetalet utgör 18,3 miljoner. Nära 3 miljoner ha prutats på inköp av brandmateriel, trots att civilförsvarsstyrelsen konstaterar att »elden i ett framtida krig kommer att bli civilförsvarets kanske svåraste fiende och att mycket starka brandstyrkor måste kunna organiseras». Närmare miljonen fattas i vad som begärts för materielens underhåll och förvaring. Med 4 miljoner beskärs dessutom kravet på att snabbt få täcka återstående brister rörande motorfordonsberedskapen. I förhållande till innevarande års anslag innebär propositionens förslag en minskning med 2 miljoner. Det förefaller onekligen som om allmänheten skulle ha betydligt större skäl till oro över civilförsvarets status i en bister tid än till vecklagan över »miljonrullning».

Detta gäller med än större skärpa det egentliga materielanslaget, som reellt beskurits med 39 miljoner. För begärda större poster rörande personlig utrustning (19 milj.), signalmateriel (5 milj.), gasskyddsmateriel (11 milj.) och sjukvårdsmateriel (12 milj.) ställs sammanlagt 11 miljoner i utsikt. Man har svårt att värja sig för tanken att det för departementschefen mera har gällt att presentera en blygsam slutsumma än att skaffa civilförsvaret erforderlig materiell ryggrad. En ringa tröst är att han icke nappat på statskontorets kostbara infall att avstyrka varje ytterligare medelstildelning, främst därför att det är *så mycket materiel* som överhuvud taget erfordras för civilförsvaret!

Departementschefens mera officiella motivering till anslagsbegränsningen går i någon mån ut på att civilförsvarsstyrelsens organisatoriska underlag icke skulle vara alldeles fullgott, en uppfattning som hävdats av sakrevisionen men bestritts av civilförsvarsstyrelsen. Propositionens skrivsätt är emellertid sådant att det är svårt att få klarhet om på vilket ben herr Hedlund helst velat stå. Fullt tydligt är dock att han tillmätt anslagsreservationerna stor betydelse i sammanhanget. Lika tydligt synes det redan nu vara att inrikesdepartementets prognoser om avsevärda medelsreservationer vid stundande budgetårsskifte icke komma att hålla streck. Den upphandlingsfrihet, som bedömts komma civilförsvarsstyrelsen till del genom ett fritt disponerande över större reservationer, torde komma att utbytas mot en strängt begränsad inköpsverksamhet till förfång för en planmässig materielanskaffning. Att småpostsinköpen i längden ställa sig ekonomiskt ofördel-

aktiga tycks man på högsta ort ha förgätit. Icke heller industrien torde vara belåten med ett dylikt förfaringssätt.

Den siffermässigt största nedskärningen har drabbat skyddsrumsanslaget, där begärda 75 miljoner omvandlats till 21, häri inbegripna kapitalbudgetens tillskott. I propositionen lämnas besked att det med hänsyn till bl. a. investeringsläget synes nödvändigt att begränsa medelsanvisningen till i stort sett vad som erfordras för att *fullfölja* de byggnadsprojekt, som igångsatts för de under innevarande och tidigare budgetår anvisade medlen. Där torde högre makter än herr Hedlund ha fört pennan. Att i detalj ingå på vad som kan åstadkommas med de 21 miljonerna skulle här föra för långt. Det må räcka med att konstatera att den viktiga förebyggande åtgärd, som iordningställande av fullträffsäkra skyddsrum innebär, icke rimligen kan eftersättas på sätt nu sker, om vår totala försvarsberedskap skall kunna anses godtagbar. Det *får* helt enkelt inte bli någon stagnation ifråga om befolkningskyddsrum. Det torde endast vara bristande upplysning i ämnet, som hittills avhållit en större allmänhet från att av ren självbevarelsedrift spontant reagera. Vidare måste utbyggnad av skyddsrum för civildförsvarets skadeavhjälpande enheter påbörjas. Kunna icke dessa enheter hållas intakta, reduceras snabbt effekten av räddningsarbetet efter ett luftanfall. Dessa vitala samhällsintressen måste lösas efter en fastställd plan, som är känd av alla och också har allmänhetens tilltro. Och den planen måste fastställas av Kungl. Maj:t. Det har en betänkelig bismak av godtycke att söka lösa knuten genom återopande av ett labilt investeringsläge. Ett är säkert: det steg framåt, som den närmast ansvariga myndigheten i sina äskanden förordat, har på ett kortsynt sätt hejdats. Var det männe någon som var rädd att få ett skyddsrum för mycket? Det kanske i det här sammanhanget bör observeras att ordföranden i 1948 års skyddsrumsutredning utgör en av de i civildförsvarsstyrelsen ingående lekmannarepresentanterna. Man kan förmoda att han icke är tillfreds, varken som förutvarande utredningsman eller som representant för en av de betydelsefulla grupper i samhället, vilka ansetts böra tillerkännas medbestämmanderätt i civildförsvarsstyrelsen.

Civildförsvaret är en lika väsentlig del av vårt totala försvar som det militära försvaret. På dess funktionsförmåga beror till stor del vår uthållighet i ett krig. Årets statsverksproposition har icke tillräckligt beaktat detta grundläggande faktum.